

Čieš používať svoju platobnú kartu?

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

JA Slovensko
Člen skupiny JA Worldwide

Vieš,
používať
svoju platobnú kartu?

Pracovný zošit úloh z finančnej gramotnosti pre žiakov a učiteľov stredných škôl.
Vydala Národná banka Slovenska v spolupráci s neziskovou organizáciou JA Slovensko.
Texty zabezpečila JA Slovensko – autori sú učiteľmi vzdelávacieho programu
JA *Viac ako peniaze*.

Autori:

Marianna Halušková (dve úlohy), Mgr. Anita Cseryová, PaedDr. Lujza Čipková Hamplová, PhD.,
Mgr. Dominik Matušinský, RNDr. Gabriela Kövesiová, Mgr. Viera Poliaková

1

Určite si sa už stretol s platobnou kartou. Môžeš ňou platiť na internete, v obchode, či vyberať si peniaze z bankomatu.

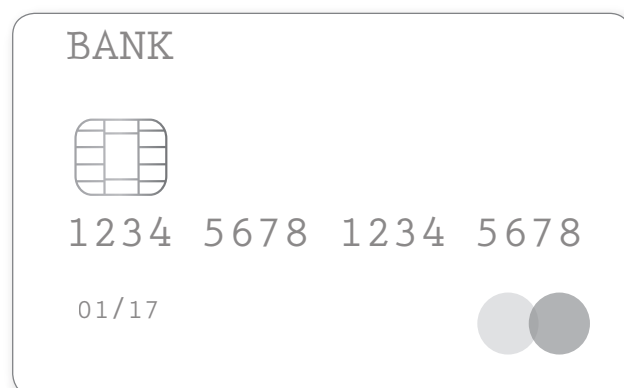
Určite už vieš, že s platobnou kartou by si mal narábať opatrne, nedávať ju z dohľadu a PIN kód k nej by si mal vedieť naspamäť.

Napiš, na čo slúžia jednotlivé časti platobnej karty. Aký je ich význam?

Aké ďalšie údaje obsahuje platobná karta? Čo by na nej ešte nemalo chýbať?

Skús navrhnuť vlastnú platobnú kartu

Predná strana karty

Zadná strana karty

Názov:
Vlastná platobná karta

Pomôcky:
Pero, papier, šablóny platobnej karty

Forma práce: Samostatná

Cieľ: Poznať jednotlivé časti platobnej karty a ich význam.

2

Kreditná verzus debetná karta

Postup:

Túto aktivitu sa môžeš zahrať spolu s kamarátmi. Spolu pridete na to, aký je rozdiel medzi kreditnou a debetnou kartou. Pozrite si toto video a dozviete sa viac:
<https://www.youtube.com/watch?v=NrGGnMyPEIM>

Napište si na dva rôzne papiere označenie „KREDITNÁ KARTA“ a „DEBETNÁ KARTA“.

Vystrihnite si nasledovné tvrdenia a skúste ich umiestniť na papiere, ktoré ste si vytvorili. Ktoré tvrdenie platí pre kreditnú a ktoré pre debetnú kartu?

Vydávaná k bežnému účtu

Využívanie vlastných prostriedkov do výšky disponibilného zostatku

Výhodná pre platby aj pre výbery hotovosti z bankomatov

Z bankomatu ňou vyberáš vlastné peniaze

Bez nutnosti založenia bežného účtu

Čerpanie prostriedkov do výšky úverového rámca – požičané peniaze od banky

Je primárne určená na platby, nie na výber z bankomatu

Výber z bankomatu sa správa ako spotrebný úver, ktorý je okamžite k dispozícii

Názov:
Kreditná verzus debetná karta

Pomôcky:
Počítač, nožnice, kartičky, prístup na internet

Forma práce: Skupinová

Cieľ: Pochopiť hlavné rozdiely medzi kreditnou a debetnou kartou.

Nájdí PIN kód

Postup:

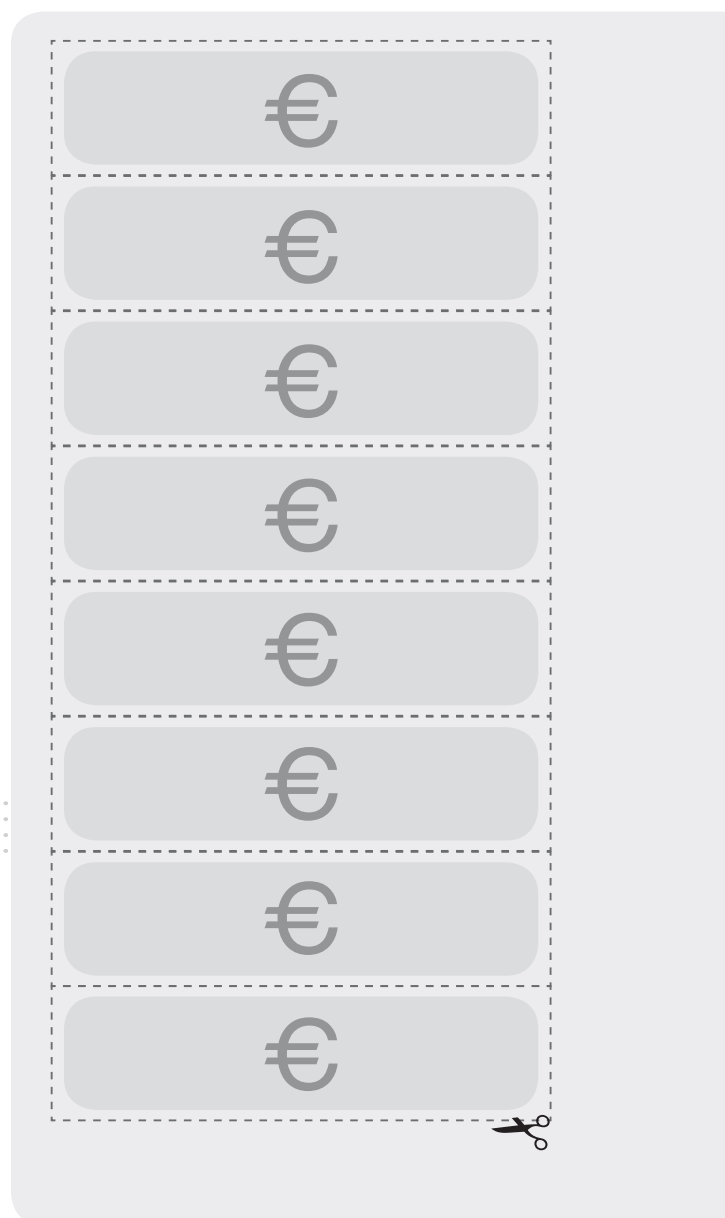
Určíte vieš, že PIN kód sa využíva napríklad pri SIM kartách v mobilnom telefóne. Aj platobné karty majú svoj PIN kód. Chráni ich pred zneužitím. Je to štvorčíslicie, ktoré ti umožní prístup k tvojim peniazom na účte práve prostredníctvom karty. Zadávaš ho napríklad pri platení v pokladnici alebo pri výbere hotovosti z bankomatu.

Predstav si, že si dostal novú platobnú kartu. Jej PIN kód je zašifrovaný a len ak sa naozaj vyznáš vo svete financií, dokážeš ho rozlúštiť. Pomôcť ti môžu kamaráti. Nájdete ten správny?

TIP: Môžete vytvoriť dve družstvá a spolu súťažiť o to, kto prvý nájde správny PIN kód.

PIN A: _ _ _ _
 A1 A2 A3 A4

PIN B: _ _ _ _
 B1 B2 B3 B4

Názov: Nájdí PIN kód

Pomôcky:
Pero, papier

Forma práce:
Samostatná

Cieľ: Ovládať základné pojmoslovie z oblasti finančného sektora.

Správne odpovede na nasledovné otázky ti pomôžu získať PIN kód.

PIN A

A1. Prečo vznikli peniaze?

1. Bol potrebný vhodný prostriedok na platenie za tovary.
5. Boli navrhnuté odborníkmi na financie.
6. Ľudia prestali dôverovať slovám a vyjadrili dlh v peniazoch.
4. Ľudia objavili drahé kovy, bez ktorých peniaze nemôžu existovať.

A2. Inflácia znehodnocuje peniaze.

0. Znamená to, že ceny tovarov všeobecne rastú.
9. Znamená to, že cena aspoň jedného tovaru na trhu sa zvýšila.
5. Znamená to, že ceny tovarov klesajú.
2. Znamená to, že sa objavili na trhu falošné peniaze.

A3. Čo je reálna mzda?

5. Rozdiel nominálnej mzdy a dane z príjmu.
6. Suma peňazí, ktorú má zamestnanec v daný mesiac uvedenú na výplatnej páske.
1. Predstavuje množstvo tovarov a služieb, ktoré si za svoju nominálnu mzdu môžeme kúpiť.
8. Mzda uvedená v pracovnej zmluve.

A4. Čo je to bežný účet?

0. Je určený na sporenie, ale peniaze sú dostupné.
9. Je určený na bežné platby.
5. Účet v cudzej mene.
6. Umožňuje predovšetkým čerpanie do mínusu.

PIN B

B1. Spotrebiteľský úver je:

5. Služba dobročinných organizácií.
6. Súkromná pôžička na spotrebu od priateľa.
2. Platená služba, ktorú poskytuje banka.
3. Dlhodobý vklad v banke.

B2. Z vlastného účtu v banke si môžeme vybrať hotovosť:

9. Iba v bankomate.
2. Priamo v pobočke banky alebo v bankomate.
4. V pobočke žiadnej banky si hotovosť vybrať nemôžeme.
6. Iba priamo na príslušnom obchodnom mieste – v pobočke banky.

B3. Debetnú platobnú kartu môžeme použiť:

8. Na výber hotovosti, na bezhotovostné platby v obchodoch, na platbu cez internet.
5. Iba na bezhotovostnú platbu v obchodoch.
3. Iba na platbu cez internet.
0. Iba na výber hotovosti z bankomatu.

B4. Dlhopis sa od akcie líši tým, že je to:

5. Dlhodobá investícia.
9. Cenný papier s nižšou hodnotou.
0. Cenný papier finančného charakteru.
4. Niečo iné ako cenný papier.

Povolené prečerpanie verzus kreditná karta

Pán Novák s manželkou nemajú žiadnu finančnú rezervu. Výplaty im chodia na účet k 15. dňu v mesiaci. Rodina by potrebovala mať finančnú rezervu aspoň 500 € na nepredvídané výdavky, a preto sa rozhodli využiť niektorý z produktov banky. Banka Super im ako dlhoročným klientom ponúka nasledovné možnosti:

- Povolené prečerpanie osobného účtu, tzv. debet na účte s úrokom 18,90 % p. a.,
- Kreditná karta s úrokom 19,50 % p. a. s možnosťou až 45 dní bezúročného obdobia.

Informácie k produktom:

Povolené prečerpanie – debet, predstavuje povolené prečerpanie na osobnom účte do schválenej výšky úverového rámca. Sú to prostriedky, ktoré môže mať rodina k dispozícii, kedykoľvek to potrebuje.

Výhody, ktoré poskytne debet:

- prístup k peniazom 24 hodín denne, 7 dní v týždni,
- možnosť čerpať do „mínusu“ kedykoľvek výberom v hotovosti, ale aj prevodným príkazom cez elektronické bankovníctvo,
- úroky 18,9 % p. a. platíte iba z čerpanej sumy debetu,
- splácať iba vtedy, keď vám to vyhovuje – napr. pripísaním výplaty na účet,
- úročí sa len debetná čiastka do obdobia, kým sa debet nevyrovná na „nulu“.

Podmienky kreditnej karty

Minimálny limit čerpania 300,00 €

Základný úrok v % p. a. 19,50 % p. a.

Spôsob čerpania Platbou u obchodníka (bez poplatku), výber z bankomatu v hotovosti alebo výplatou (prevodom) na účet priamo v pobočke banky (poplatok 5 € za transakciu)

Minimálna splátka 5 % z dlžnej sumy alebo dohodou v pobočke banky

Bezúročné obdobie 45 dní

Výhody Za každý nákup, ktorý uskutočnite, dostanete späť 2 % z hodnoty nákupu u partnerov programu, iné výhody a zľavy

Výhodou kreditnej karty oproti debetu je možnosť bezúročného obdobia až 45 dní, teda s úrokom 0 %.

V prípade nezaplatenia celej sumy do 15. dňa nasledujúceho mesiaca je potrebné do tohto termínu zaplatiť aspoň minimálnu splátku 5 % z dlžnej sumy (napr. 25 pri úverovom rámci 500). Následne sa celá suma použitých prostriedkov úročí 18,9 % p. a. a ďalší mesiac treba zaplatiť okrem dlžnej sumy, resp. ďalšej minimálnej splátky, aj úrok za predchádzajúci mesiac. Takto sa to opakuje až do splatenia dlžnej sumy.

Skús vyriešiť tieto úlohy:

1. Vypočítaj a porovnaj úroky na oboch produktoch, ak je dĺžka čerpania úveru: 7 dní, 14 dní, 21 dní, 48 dní a 120 dní. Dĺžka čerpania sa počíta od 1. dňa v mesiaci. Čerpanie úverového rámca je 325 €. Doplň porovnávaciu tabuľku.
2. Porozmýšľaj, za akých podmienok je výhodné mať pre Novákovcov ako finančnú rezervu kreditnú kartu. Aké riziká sú s ňou spojené?
3. Vieš, za akých podmienok je výhodné mať pre Novákovcov ako finančnú rezervu debet na účte? Aké riziká sú s ním spojené?

Porovnávací tabuľka výpočtu úrokov oboch produktov za rôzny počet dní čerpania úverového rámca 325 €. Počet dní sa počíta od 1. dňa v mesiaci.

Dĺžka čerpania	Úrok – povolené prečerpanie (debet)	Úrok – kreditná karta
7 dní		
14 dní		
21 dní		
48 dní		
120 dní		

Názov: Povolené prečerpanie verzus kreditná karta

Pomôcky: Pero, papier

Forma práce: Samostatná

Cieľ: Vedieť porovnať výhody kreditnej karty a povoleného prečerpania.

5 Už si si vyberal peniaze z bankomatu? Vieš, ako taký bankomat funguje? Ak si odpovedal áno, táto aktivita určite nebude pre teba problém. Zahrať sa môžeš spolu s kamarátmi.

Zoradte nasledovné vety podľa správnosti, ako majú nasledovať za sebou. Ako by si naozaj postupoval?

- Zvoľte výber hotovosti.
- Vezmite si z bankomatu peniaze a potvrdenie o výbere.
- Zadajte PIN.
- Peniaze a platobnú kartu si uložte na bezpečné miesto.
- Prezrite si bankomat, či sa na bankomate nenachádza nejaký zvláštny predmet, cudzie teleso alebo prístroj, napr. skimmer.
- Zvoľte sumu, ktorú chcete vybrať.
- Zvoľte jazyk.
- Ak chcete vybrať inú sumu, zadajte vami požadovanú čiastku.
- Vložte platobnú kartu.
- Zvážte (zvoľte), či chcete vytlačiť potvrdenie o výbere hotovosti.
- Vyberte platobnú kartu.
- Pozrite sa okolo seba, či niekto nestojí príliš blízko.

Doplňujúce otázky s možnými odpoveďami:

Prečo si musíme prezrieť klávesnicu?

Na klávesnici môže byť prášok alebo mastnota, čo umožní podvodníkovi zistiť, ktoré klávesy sme použili pri zadávaní PIN.

Prečo musíme skontrolovať otvor, do ktorého vkladáme kartu?

Na otvore môže byť umiestnené zariadenie, ktoré nám kartu zadrží/odcudzí alebo naskenuje.

Koľkokrát môžem zadať neplatný PIN?

Ak sa pri zadávaní PIN kódu pomýlite, stlačte žlté tlačidlo CLEAR alebo CORR. Operáciu začnite odznova. Pomýliť sa môžete najviac 3-krát za sebou. Pri štvrtom neúspešnom pokuse bankomat kartu zadrží. Po zadržení karty je na potvrdenke z bankomatu uvedené, kde si svoju kartu môžete prevziať.

Kde si máme zapísať PIN našej karty?

Najlepšie vôbec nikam. Ak ho potrebujete zaznamenať, mal by byť niekde inde, než máme kartu. Tiež by nemal byť v peňaženke, diári a pod.

Môže automat kartu alebo peniaze „zhltnúť“?

Áno – ak sa zle zadá PIN alebo ak je karta po splatnosti. Niektoré automaty „zhltnú“ peniaze, pokiaľ ich neodoberieme včas. Mnohí sú totiž rozrútení a občas si kartu zoberú a odídu. Na peniaze zabudnú a nechajú ich v otvore na výber bankoviek.

Kde sú bankomaty najčastejšie umiestnené?

V pobočkách bánk, v obchodných centrách, na miestach vysokej koncentrácie ľudí, ako sú námestia, hlavné ulice a pod.

Čo máme robiť pri strate alebo krádeži karty?

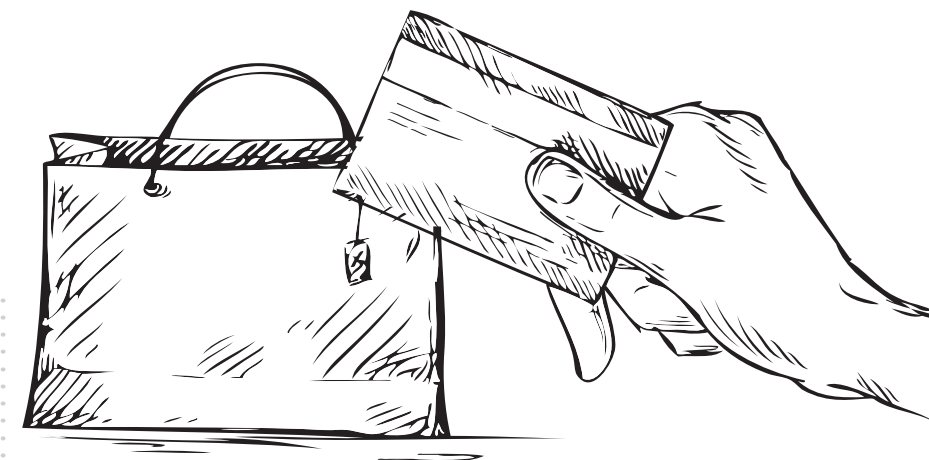
Okamžite volať do banky a kartu zablokovať! Niektoré banky kartu odblokujú, ak sme ju medzičasom našli.

Môžem kartou vybrať sumy v inej mene, ako je euro?

Ak si vyberáte z účtu inú menu (napr. pri výbere v krajine, kde sa nepoužíva euro), z vášho účtu bude vybraná suma odúčtovaná podľa kurzového lístka banky pre daný deň.

Akú veľkú sumu si môžem vybrať kartou zo svojho účtu?

Výšku denného limitu, ktorý zahŕňa výber z bankomatu aj platby platobnou kartou u obchodníkov, si stanovujete sami na základe vašich potrieb. Denný limit môžete čerpať aj po častiach počas celého dňa. Denný limit si môžete kedykoľvek zmeniť osobne v pobočke banky, ale aj prostredníctvom internet bankingu alebo služby Kontakt.

Názov:
Pri bankomate

Pomôcky: Pero

Forma práce: Samostatná

Cieľ: Naučiť sa správne a bezpečne používať platobnú kartu pri transakciách v bankomate.

6

Zahraj sa s kamarátmi túto hru a spolu sa dozviete viac o rôznych bankových podvodoch. Budete sa im vedieť lepšie vyhýbať a byť na internete obozretnjší.

Vystrihnite farebné kartičky a každému tímu dajte celú sadu kartičiek v jednej farbe. Jednotlivé pojmy, ktoré sú na kartičkách, zahrajte ako scénu pre ostatné skupiny hráčov. Ak bude niektorý z hráčov vedieť, aký typ podvodu ste zahráli, prihlási sa.

Ako alternatívu môžete vyskúšať tieto pojmy popisovať a následne prediskutovať, ako sa dá pred nimi chrániť.

Prílohy:

a) Kartičky s pojmami – pre každú skupinu celá sada v jednej farbe.

Názov: Riziká

Pomôcky: Nožnice, kartičky

Forma práce: Skupinová

Cieľ: Poznať rôzne typy bankových podvodov a vedieť sa pred nimi brániť.

PHISHING

PHARMING

SKIMMING

VISHING

PHISHING

PHARMING

SKIMMING

VISHING

PHISHING

PHARMING

SKIMMING

VISHING

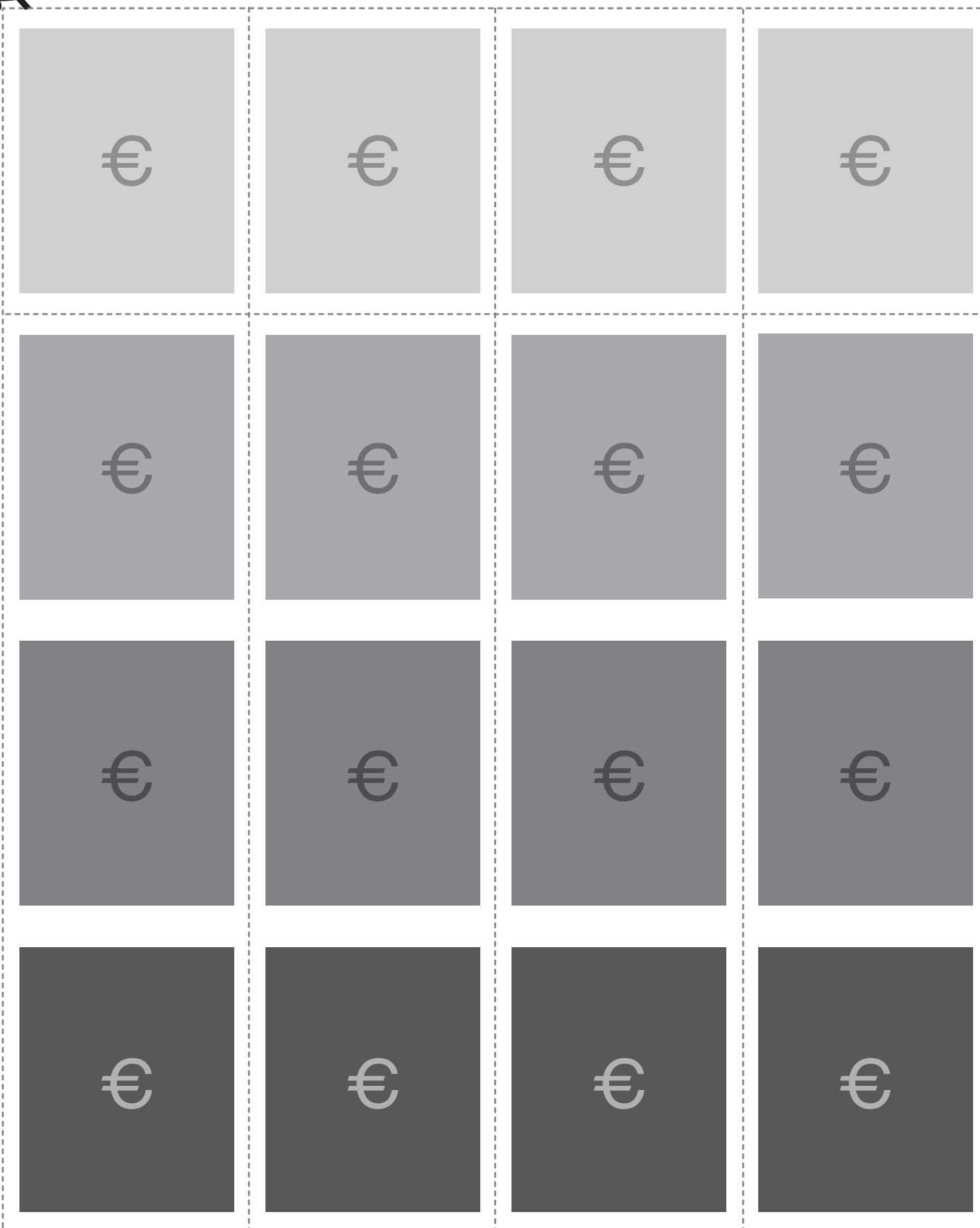
PHISHING

PHARMING

SKIMMING

VISHING

Prílohy:

b) Kartičky s vysvetlenými pojmami ako podklad pre zahratie scény v jednej skupine.

SKIMMING

Týmto pojmom sa označuje kopírovanie údajov z magnetického prúžku platobných kariet pomocou špeciálneho kopírovacieho zariadenia. Toto zariadenie môže byť umiestnené na bankomate alebo platobnom termináli u nepoctivého obchodníka. Kopírovacie zariadenia sú na bankomatoch najčastejšie umiestňované na štrbine pre vkladanie karty. Pri zbežnom pohľade sa tieto zariadenia dajú spozorovať len ťažko. Zariadenie pre odpozorovanie PIN kódu býva umiestnené do horného panelu bankomatu (môže ísť o kameru alebo mobilný telefón). V niektorých prípadoch môže byť použitá aj falošná klávesnica, ktorá je pripevnená na originálnej klávesnici bankomatu.

PHARMING

Pod pojmom pharming sa skrýva využitie špeciálnych počítačových programov, ktoré užívateľa presmerujú na stránky podobné banke. Tieto stránky sú často na nerozoznanie od skutočných stránok banky a ani skúsení používatelia často nepoznajú rozdiel. Na podvodných stránkach je klient vyzvaný, aby zadal svoje prihlasovacie údaje. Ak to urobí, internetoví podvodníci sa môžu kedykoľvek prihlásiť do jeho internet bankingu a previesť peniaze na iný účet.

PHISHING

Týmto pojmom sa označujú podvodné e-mailové správy, ktoré na prvý pohľad vyzerajú, že sú odoslané priamo z vašej banky. Cieľom týchto správ je získanie prihlasovacích údajov k internet bankingu alebo PIN kódu k platobnej karte a ich následné zneužitie.

VISHING

Umožňuje útočníkom získať údaje k internet bankingu alebo k platobnej karte prostredníctvom telefonického rozhovoru. Útočník sa telefonicky skontaktuje s klientom, predstaví sa ako zamestnanec banky a pokúša sa získať údaje, ktoré sa používajú na autorizáciu transakcie, s cieľom ich zneužitia. Podvodníci sa obvyčajne snažia navodiť pre klienta núdzovú situáciu.

Máš vlastný účet v banke? Ak áno, určite máš k nemu aj platobnú kartu. Tvoji rodičia ju tiež používajú pri platení. Platobná karta nám však môže spôsobiť aj starosti, ako napríklad rodine, o ktorej si môžeš prečítať v nasledovnom príbehu.

Príbeh 1

Keď sa rodiny Sporivých a Úverových rozlúčili po dobrej zmrzline, rodina Sporivých išla nakupovať do obchodného centra. Nakúpili potraviny, drogériu a chceli platiť platobnou kartou. Lenže zrazu zistili, že kartu v peňaženke nemajú. Nastal rozruch, pretože peniaze v hotovosti nemali. Podľa všetkého ju stratili cestou zo zmrzliny. Je však možné, že im ju aj niekto odcudzil.

Porad' preľaknutej rodine, ako má postupovať pri strate platobnej karty. Vyber správnu odpoveď.

1. Pri strate platobnej karty je nevyhnutné čo najrýchlejšie túto udalosť ohlásiť polícii, ktorá následne udalosť ohlási banke, ktorá kartu vydala.
2. Pri strate platobnej karty je nevyhnutné čo najrýchlejšie túto udalosť ohlásiť banke, ktorá kartu vydala.
3. Pri strate platobnej karty je nevyhnutné čo najrýchlejšie túto udalosť ohlásiť na obecnom úrade, ktorý následne udalosť ohlási polícii a polícia banke, ktorá kartu vydala.

Banka, ktorá kartu vydala, odcudzenú či stratenú kartu zablokuje pre platby v elektronických platobných termináloch (POS terminál) a bankomatoch. Pri embosovaných kartách navyše zaradí platobnú kartu na tzv. stoplist (čo je zoznam odcudzených a stratených platobných kariet, ktorý je k dispozícii finančným inštitúciám a obchodníkom akceptujúcim platobné karty).

Do okamihu oznámenia straty platobnej karty zodpovedá za prípadnú škodu (zneužitie platobnej karty) jej majiteľ.

Názov:
Stratil som platobnú kartu

Pomôcky: Pero

Forma práce: Samostatná

Cieľ: Pochopiť význam bezpečného narábania s platobnou kartou a predchádzať jej zneužitiu.

Príbeh 2

Po istom čase rodina Sporivých dostala od banky letáčik so základnými pravidlami na používanie platobných kariet. Oboznámila s nimi aj svojich priateľov Úverových, aby sa nikdy nedostali do takej nepríjemnej situácie ako oni. Mali šťastie, pretože pri strate karty postupovali správne. Ich debetná karta sa síce nenašla, ale peniaze z účtu nemali odcudzené. Odteraz sa budú riadiť pravidlami, ktoré vydala banka.

Skús napísať, ktorými pravidlami by sa mala riadiť nielen rodina Sporivých, ale každý, kto má platobnú kartu. Môžeš sa opýtať kamarátov alebo rodičov.
